

Arbeidsliv

Lojalitetsplikt i kontraktsforhold mellom næringsdrivende tannleger

 TONE GALAASEN, ADVOKAT I NTF

Det er i utgangspunktet avtalefrihet mellom næringsdrivende tannleger. Det er imidlertid både lovfestede og ulovfestede begrensninger i hva som kan avtales, og hvordan partene kan opptre både før, under og til dels etter et kontraktsforhold. Et ulovfestet rettslig prinsipp, som er utviklet gjennom rettspraksis, er den gjensidige lojalitetsplikt i kontraktsforhold.

Alle kontraktsforhold innebærer selvsagt både plikter og rettigheter for partene. Men hva gjelder på de områdene som ikke er regulert i kontrakten, eller som kanskje er regulert, men hvor det som er avtalt ikke helt passer på alle tenkelige og utenkelige situasjoner som måtte oppstå?

Den ulovfestede gjensidige lojalitetsplikten gjelder i alle kontraktsforhold, også der dette ikke uttrykkelig fremgår av kontrakten mellom praksiseier og assistenttannlegen.

Vi erfarer at medlemmer ikke bestandig tar tilstrekkelig hensyn til hverandres interesser, og har derfor valgt å ta inn en klausul som presiserer dette i våre standardkontrakter punkt 8, som lyder:

Partene har i alle henseende som angår samarbeidsavtalen en gjensidig lojalitetsplikt. Begge parter er forpliktet til, i rimelig grad, å ta hensyn til den andre partens interesser. Dette gjelder også med hensyn til forhold og situasjoner som eventuelt ikke er uttrykkelig regulert i denne kontrakt.

Dette er ment å innebære en skjerpet lojalitetsplikt, som etter vår oppfatning også kan betegnes som en bransjestandard. Bakgrunnen for dette er at kontraktsforholdet dreier seg om assistenttannlegens levebrød, og at de ofte bare har én oppdragsgiver. Det er i den forbindelse også grunn til å merke seg følgende formulering i en dom fra Bergen tingrett:

Det er rettens syn at det samarbeidsforhold denne kontrakten gjelder – forholdet mellom en assistenttannlege og en praksiseier for et tannlegesenter – typisk vil omfattes av en type samarbeidsforhold som etablerer en særlig streng lojalitetsplikt.

Dette betyr at begge parter, i rimelig grad, har plikt til å ta hensyn til den andre partens interesser. Hverken praksiseier eller assistenttannlegen kan ensidig hevde sine egne interesser, men må innenfor visse grenser ivareta hverandres interesser. Det er med andre ord et krav til «aktsom og lojal opptreden», som sikrer forutberegnelighet for begge parter.

Lojalitetsplikten har en funksjon både før, under og til en viss grad også etter at samarbeidet er avsluttet. Den gjelder alle sider av samarbeidsforholdet, også situasjoner som ikke uttrykkelig er regulert i kontrakten.

Allerede når partene forhandler om innholdet i en avtale, før avtaleinngåelsen, vil dette få betydning. Praksiseier vil for eksempel ha en plikt til å gi et nøkternt anslag over hvor stort pasientgrunnlag eller omsetning assistenttannlegen kan forvente å ha, som er i samsvar med avtalens omfang. Tilsvarende gjelder også for andre opplysninger som har betydning for kontraktsinngåelsen. Dette vil sørge for at partene har felles forutsetninger for avtalens inngåelse.

Også underveis i samarbeidsforholdet, vil dette få betydning. Det er vanlig å legge til grunn at kravene til lojal opptreden er strengere etter at en avtale er inngått. Det vil for eksempel innebære at assistenttannlegen ikke kan ta uforholdsmessig mange eller lange ferier, uten at dette er avklart med praksiseier på forhånd.

For praksiseier vil det innebære at det ikke kan kreves eller forventes at assistenttannlegen i stor utstrekning skal være til stede uten å få betalt, når det ikke er satt opp pasienter til behandling. I ytterste konsekvens kan dette medføre at

tannlegen i realiteten jobber gratis, med arbeid som vanligvis utføres av lønnet hjelpepersonell. På den annen side må assistenttannlegen i rimelig grad bidra til fellesskapet, uten at dette utløser rett til særskilt kompensasjon, f.eks. ved akutt eller kortvarig sykefravær hos hjelpepersonell.

Ikke minst ved avslutningen av samarbeidsforholdet, vil dette prinsippet kunne ha betydning på flere måter. Erfaringsvis er det også da partenes lojalitetsplikt blir satt mest på prøve.

Praksiseier kan for eksempel ikke la være å sette opp pasienter på assistenttannlegen i oppsigelsestiden. Assistenttannlegen på sin side kan ikke reklamere for egen fremtidig praksis eller arbeidssted, men mindre det er avtalt med praksiseier eller er et nøkternt og objektivt svar på direkte spørsmål fra pasienten.

Også etter opphør av samarbeidsavtalen kan lojalitetsplikt ha betydning, for eksempel ved vurderingen av om praksiseier kan påberope eller opprettholde en ellers gyldig etableringsrestriksjon, dersom årsaken til at samarbeidet avsluttes er manglende oppfyllelse av kontrakten (mislighold) fra praksiseiers side. Ett eksempel kan være klart sviktende pasientgrunn-

lag, i strid med partenes forutsetninger da avtalen ble inngått. Her kan for øvrig også avtalelovens bestemmelser komme til anvendelse.

Lojalitetsprinsippet gjelder også ved salg av en virksomhet. Praksiseier må opplyse om samtlige forhold som har betydning for verdien av virksomheten, slik at forhandlingene om salgssum er basert på et reelt grunnlag. Ett eksempel kan være at opplysninger om antall recallavtaler må avgrenses til pasienter som rent faktisk *har* en avtale med *praksiseier* om jevnlig, uoppfordret innkalling på salgstidspunktet. Noen assistenttannleger har egen pasientportefølje, som de har rett til å ta med seg hvis de slutter, og praksiseier vil ha plikt til å opplyse om dette. Et annet eksempel kan være at praksiseier må følge ordinære rutiner for innkalling og pasientbehandling også det siste året før virksomheten selges, slik at regnskapstallene er representative for en gjennomsnittlig årsomsetning.

Det er grunn til å understreke at dersom en av partene først har opptrådt illojalt, vil det kunne innebære at også den andre partens lojalitetsplikt enten blir mindre omfattende eller bortfaller. Hvis det for eksempel mangler nødvendig utstyr og

Send dine tanntekniske arbeidere til Sverige

Tumba Dental är Stockholms största tandtekniska labb. Vi erbjuder den bästa kvalitén till konkurrenskraftiga priser. Allt är svensktillverkat och håller hög kvalitét!

tumbadental.se | info@tumbadental.se | +46 8-534 104 50

forbruksmateriell på klinikken fordi praksiseier ikke er betalingsdyktig, kan det heller ikke forventes (eller være mulig) for en assistenttannlege å oppfylle sine forpliktelser etter avtalen.

Alle som går inn i et forpliktende kontraktsforhold har en berettiget forventning om å kunne forholde seg til et minimum av redelighet og respektfull opptreden fra den andre parten. I praksis vil en slik lojalitetsplikt være en minimumsstandard til hva man kan forvente, eller en yttergrense for hva som tillates i et kontraktsforhold. Dersom en av partene opptrer i strid med disse forventningene, vil det kunne være et kontraktsbrudd, også i tilfeller hvor lojalitetsplikten ikke direkte fremgår av avtalen.

Lojalitetshensyn har betydning for hvordan kontrakten skal fortolkes, og tillegges vekt ved vurderingen av om kontrakten helt eller delvis skal settes til side etter avtalelovens bestemmelser.

Brudd på lojalitetsprinsippet er en selvstendig ugyldighetsgrunn, og kan føre til at hele eller deler av kontrakten etter en konkret og skjønnsmessig interesseavveining kjennes ugyldig. Hvis det er snakk om et «vesentlig mislighold» av kontrakten, kan dette gi grunnlag for både heving av kontrakten og erstatningsansvar. Den gjensidige lojalitetsplikten er et selvstendig rettsgrunnlag, som utfyller og supplerer de lovbestemte yttergrensene.

Den engelske formuleringen «principle of good faith» gjenfinnes også i bl.a. avtaleloven, som snakker om «i strid med

redelighet og god tro», «i strid med god forretningsskikk» og urimelige avtalevilkår.

Også avtalelovens generalklausul i § 36, er et utslag av lojalitetsplikten, og lyder slik:

En avtale kan helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Det samme gjelder ensidig bindende disposisjoner.

Ved avgjørelsen tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig.

Lovbestemte begrensninger for hva som kan avtales, følger også av blant annet konkurranseloven, likestillingsloven og markedsføringsloven. I tillegg må en avtale mellom næringsdrivende både formelt og reelt gjenspeile at assistenttannlegen er næringsdrivende og ikke ansatt arbeidstaker.

En gjennomtenkt avtale som ivaretar begge parters interesser, og gjensidig respekt for hverandres ulike interesser underveis, vil i de fleste tilfeller bidra til å både forebygge og løse konflikter, også ved opphør av en samarbeidsavtale.

Se også artiklene: «Balanserte kontrakter er den beste forsikringen mot fremtidige konflikter» i Tidende nr. 4 2017 og «Assistenttannleger og foreldrepermisjon» i Tidende nr. 9 2017.